

Huzerchuk Olga. Acoustic Analysis of Tonal Characteristics of Complex Encouragement Acts. The article covers the results of the acoustic analysis of the tonal parameters of the structurally complex encouragement acts actualized in their two types – empathetic and rational ones. The investigation was carried out on the basis of English dialogic discourse. The results obtained during the auditory analysis were compared to the ones of the acoustic analysis. Apart from that, the invariant model of the empathetic and rational complex encouragement acts realization was established. In the course of the acoustic analysis the following common features of complex encouragement acts were revealed: maximum frequency localization on the nucleus and positive tonal interval at the juncture of pre-terminal part and the nucleus. Their differentiating features were the prevalence of the extra-high tonal maximum and wide frequency range (empathetic type); the dominance of the high tonal maximum and medium frequency range (rational type).

Key words: complex encouragement act, empathetic encouragement type, rational encouragement type, tonal maximum localization, tonal interval, tonal range.

Стаття надійшла до редколегії
31.03.2014 р.

УДК 811.111'367.4

**Ірина Калиновська,
Мар'яна Процик**

Моделювання стійкості структури іменникових фраз сучасної англійської мови

Відомо, що стабільність – одна з особливостей мовної норми поряд із тенденцією до диференціації варіантних реалізацій у функціонально-стилістичному аспекті. На синтаксичному рівні мовна норма досить стійка. Її еволюційний розвиток зумовлений потребами суспільної комунікації, причому значні зміни відбуваються не в самому наборі синтаксичних засобів, а в способі й частоті вживання цих засобів. У статті досліджено стійкість структури іменникових фраз сучасної англійської мови шляхом аналізу високочастотних іменникових фраз у текстах англійської художньої прози.

Ключові слова: мовна норма, стабільність, іменникова фраза, стійкість, структура.

Постановка наукової проблеми та її значення. Загальновідомим є твердження про динамічний характер мови. Незважаючи на різноманітні причини, які викликають мовні зміни, їм властива тенденція до збереження мови в стані стабільності. М. П. Кочерган зазначає, що «стійкість мови необхідна для того, щоб вона була зрозумілою мовцям, зберігала і передавала досвід від попередніх поколінь, а змінність – щоб фіксувати і позначати нові явища зовнішнього й внутрішнього світу людини, тобто виражати нові думки» [4, с. 186].

Відомо, що темпи змін на різних мовних рівнях неоднакові. Дуже активно під безпосереднім впливом живомовної стихії відбувається проникнення в літературну мову нових лексичних одиниць, які починають вживати паралельно зі старими нормативними, а інколи й повністю їх витісняють. «На синтаксичному рівні мовна норма досить стійка» [7, с. 36]. Її еволюційний розвиток зумовлений насамперед потребами суспільної комунікації, причому значні зміни відбуваються не в самому наборі синтаксичних засобів, а в способі й частоті вживання цих засобів.

З огляду на викладене вище слід зазначити, що дослідження стійкості мовних одиниць **актуальне і перспективне**, адже мові як соціально й історично зумовленому явищу властиві принципи і динамічності, і стабільності. Цю статтю присвячено дослідженню стійкості структури іменникових фраз сучасної англійської мови.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Стійкість структури іменникових фраз сучасної англійської мови не була об'єктом окремого дослідження, вивченню ж структури словосполучення з ядром-іменником присвячена низка робіт зарубіжних (Ф. Вуд, В. Девідсон, Т. Найт, О. Єсперсен, Е. Крейзінга, Г. Суїт, С. Четмен, С. Грінбаум, Р. Квірк та ін.), російських й українських вчених

(Л. С. Бархударов, Н. Ф. Іртенєва, В. П. Лукашевич, А. А. Мізак, Е. А. Тернова, Н. І. Варламова, П. В. Іванов, Н. І. Лихошерст, І. Я. Бедер, М. Р. Кауль, Л. С. Лев та ін.).

Щодо понять «мовна стійкість», «мовна стабільність», то вони не є термінологічними. Член-кореспондент НАН України Орест Ткаченко [8] розрізняє обидва поняття, уживаючи словосполучення «мовна стійкість» для характеристики індивідуальної або групової мовної поведінки. Поняття «мовна стабільність» автор застосовує для позначення становища, у якому перебуває мова.

Відомо, що стабільність – одна з особливостей мовної норми поряд з тенденцією до диференціації варіантних реалізацій у функціонально-стилістичному аспекті. У такому розумінні «нормативність передбачає стабільність літературної норми, зберігає схильність до варіативності мовних засобів, у результаті чого мовна норма не стоїть на перешкоді функціональних і стилістичних відмінностей» [1], не сприяє поглибленню відмінностей між усною та письмовою формами мови. За словами О. В. Попової, це є «доказом безперервності нормалізаційних процесів, що торкаються усіх рівнів мовної системи, адже злагодженість та взаємозв'язок структурних компонентів забезпечують гармонійне існування системи» [6, с. 126].

В. Д. Бялик [2] уважає, що «структурні елементи, як складові мовної системи, допускають наявність варіантів за умов залучення когнітивно-синонімічних елементів в межах даної мовної системи і в такий спосіб виявляють “системні можливості мови”, які подаються з посиланням на плин часу і, як результат, виникають паралельні форми».

«Норми надають мові характеру впорядкованості і загальної обов'язковості. Основними рисами мовної норми є традиційність, гнучка стабільність, сформована змінами культурно-історичних умов розвитку літературної мови та варіантність» [5].

Мета статті – дослідити стійкість структури іменникових фраз сучасної англійської мови через аналіз високочастотних іменникових фраз у текстах англійської художньої прози.

Основне завдання – проаналізувати структурні особливості високочастотних іменникових фраз сучасної англійської мови, власне, їхній обсяг, морфологічний склад й аранжування компонентів, відношення між ядром-іменником і залежними елементами.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. У дослідженні виходимо з положення про те, що «мовну норму розуміють як стійкі, закріплені в процесі спілкування варіанти мовних одиниць» [9]. У цьому разі норма визначає те, що дуже поширене в певний період розвитку мови, описує високочастотні мовні варіанти. За такого підходу мовна норма відображає слова, які реально використовують у мові, їх форми й особливості вимови, синтаксичні конструкції тощо.

Можна провести аналогію між таким розумінням мовної норми й показником основної тенденції в статистиці. Так само, як показник основної тенденції в статистиці не відображає оцінку явища, виявлені мовною нормою найпоширеніші варіанти мовних одиниць не оцінюються. Основне завдання дослідження мовної норми в лінгвістичному аспекті – добір та опис мовних явищ, «інвентаризація» сучасного стану мови.

Результати аналізу 18851 іменникової фрази англійської художньої прози показали [3], що іменникові фрази різняться обсягом. Максимальний обсяг іменникових фраз становить дев'ять компонентів, наприклад: *a pleasant man of middle age with keen eyes and the typical lawyer's mouth*; а мінімальний – два, наприклад: *every day, city life, electric light*. Обсяг регресивних іменникових фраз у художній прозі не перевищує семи компонентів, прогресивних – п'яти, а рамкових – дев'яти (див. табл.).

Таблиця 1

Розподіл регресивних, прогресивних і рамкових іменникових фраз за обсягом і частотою вживання

№ з/п	Обсяг	Іменникові фрази			Усього
		Регресивні	Прогресивні	Рамкові	
1	2	8266	497	0	8763
2	3	4305	244	931	5480

Закінчення таблиці 1

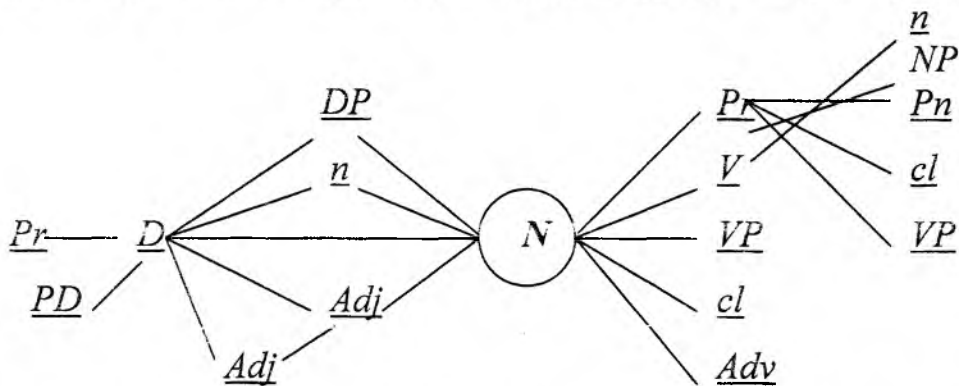
3	4	811	4	2490	3305
4	5	82	1	957	1040
5	6	15	0	205	220
6	7	3	0	29	32
7	8	0	0	5	5
8	9	0	0	6	6
9	Усього	13 482	746	4623	18 851

* Примітка. Жирним підкресленим шрифтом наведено ядерні за частотою іменникові фрази, жирним курсивом відображено іменникові фрази основної підсистеми.

У текстах художньої прози англійської мови найпродуктивнішим способом побудови іменникових фраз є лівостороннє розміщення залежних компонентів, оскільки регресивні іменникові фрази складають дві третини (13 482, або 71,52 %), серед яких 8266, або 43,85 % бінарних та 5216, або 27,70 % полікомпонентних, рамкових іменникових фраз – 4623, що складає 24,66% та лише 746 прогресивних іменникових фраз, або 3,84 %. Установлено, що незалежно від аранжування компонентів, між обсягом і частотою іменникових фраз існує обернено пропорційний зв'язок: чим більший обсяг регресивних, прогресивних чи рамкових іменникових фраз, тим менша їхня частота [3].

У межах структурного поділу іменникових фраз на регресивні, прогресивні й рамкові з'ясовано, що найбільшою кількістю дистрибутивних моделей (ДМ) описуються чотириконтентні регресивні, трикомпонентні прогресивні та п'ятикомпонентні рамкові іменникові фрази. Тому можна зробити висновок, що аранжуванням компонентів іменникових фраз у текстах художньої прози впливає на кількість ДМ, які їх описують.

Проілюструємо морфологічний склад проаналізованих регресивних, прогресивних і рамкових іменникових фраз, де *N* – ядро-іменник, *n* – залежний іменник, *NP* – іменникова фраза, *D* – детермінатив, *PD* – предетермінатив, *DP* – постдетермінатив, *Adj* – прикметник, *Adv* – прислівник, *Pn* – займенник, *Pr* – прийменник, *V* – дієслово, *VP* – дієслівна фраза, *cl* – підрядне речення.

Аналіз показав, що морфологічний склад залежних компонентів в пре- та постпозиції відрізняється. Він впливає на зв'язки між ядрами-іменниками та залежними компонентами, які є специфікативними в препозиції, за винятком ДМ *D+Adj+Adj+N*, наприклад: *the pale, young man*, у якій адитивне розширення в іменникових фразах здійснюється за рахунок прикметників, які виражають однакову оцінку чи експресивно-емоційну конотацію. Між залежними компонентами в постпозиції та ядрами-іменниками простежуються і адитивні розширені відношення, і розгорнуті відношення.

Ядро за частотою досліджуваних іменникових фраз складають бінарні регресивні іменникові фрази типу *D+N* – *my mind* (6722 фрази, або 35,66 %); полікомпонентні регресивні іменникові фрази, які описуються 6 ДМ (*D+Adj+N* – *every little fact*, *Pr+D+N* – *at the end*, *D+DP+N* – *my first duty*, *D+n+N* – *a camp cook*, *D+Adj+Adj+N* – *the pale, young man*, *PD+D+N* – *such a day*) й охоплюють 3985 фраз, або 21,14 %; бінарні прогресивні іменникові фрази типу *N+n* – *Lake Geneva* (434 фрази, або 2,30 %); полікомпонентні прогресивні іменникові фрази, що описуються двома ДМ: *N+Pr+NP* – *people in real life* та *N+Pr+n* – *winter in Philadelphia* (183 фрази, або 0,97 %), та рамкові іменникові фрази, що

складають 14 ДМ, а саме: D+N+Pr+NP – *this man of simple tastes*, D+N+cl – *the boy who writes the lyrics*, D+N+Pr+n – *a group of islands*, D+Adj+N+Pr+NP – *a beautiful woman like his sister*, D+N+VP – *a man to scare the devil*, D+N+Pr+Pn – *a girl like this*, D+Adj+N+cl – *an old house that had been in her husband's family for years*, D+Adj+N+Pr+n – *the great crowd of people*, Pr+D+N+Pr+NP – *on the night after his ride*, D+N+Adv – *in the year before*, D+N+Pr+VP – *a serious thing to be in the power*, D+N+V – *the place to write*, D+N+Pr+cl – *a sense in which the great differences of the human condition could press*, D+Adj+N+Pr+Pn – *a beautiful woman like his sister* та охоплюють 3462 фрази, або 18,37 %.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, аналіз структури високочастотних іменникових фраз сучасної англійської мови показав, що їхнє функціонування в текстах англійської художньої прози є відображенням поширеного в мові й мовленні закону переваги, згідно з яким невелика кількість одиниць уживається дуже часто й несе максимум функціонального навантаження, що є показником стійкості. При такому підході мовна норма відображає синтаксичні конструкції, власне іменникові фрази, які реально використовують у мові. Перспективним вбачається дослідження чинників, які впливають на стійкість структури мовних одиниць, іменникових фраз сучасної англійської мови зокрема.

Джерела та література

1. Ачилова В. Усталені дієслівно-іменні словосполучення як вияв стандартизованості публіцистичних текстів / В. Ачилова, А. Ганіна // *Культура народів Причорномор'я*. – Севастополь, 2002. – № 32. – С. 383–386.
2. Бялик В. Д. Генезис лексичних інновацій як результат еволюції мовної норми / В. Д. Бялик // *Наук. вісн. Волин. нац. ун-ту імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*. – 2007. – С. 167–170.
3. Калиновська І. М. Структурні й семантичні особливості іменникових фраз в англійській художній прозі : монографія / І. М. Калиновська. – Луцьк : Вежа, 2009. – 212 с.
4. Кочерган М. П. Загальне мовознавство / М. П. Кочерган. – К. : Академія, 1999. – 288 с.
5. Мацько Л. І. Стилїстика української мови : підручник / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько. – К. : Вища шк., 2003. – 462 с.
6. Попова О. В. Динамічна стабільність норм англійської літературної мови / О. В. Попова // *Наук. зап. Сер. : Філологічна*. – Суми, 2012. – Вип. 23. – С. 124–127.
7. Струганець Л. Диференційні ознаки норми літературної мови / Л. Струганець // *Культура слова*. – К., 2011. – № 74. – С. 34–43.
8. Ткаченко О. Проблема мовної стійкості та її джерел / О. Ткаченко // *Мовознавство*. – К., 1990. – № 4. – С. 14–18.
9. Ицкович В. А. Языковая норма / В. А. Ицкович. – М. : Просвещение, 1968. – 98 с.

Калиновская Ирина, Протык Марьяна. Моделирование стойкости структуры именных фраз современного английского языка. Статья посвящена исследованию высокочастотных именных фраз в текстах англоязычной художественной прозы. Известно, что стабильность является одной из особенностей языковой нормы наряду с тенденцией к дифференциации вариантных реализаций в функционально-стилистическом плане. На синтаксическом уровне языковая норма достаточно устойчива. Ее эволюционное развитие обусловлено потребностями общественной коммуникации, причем значительные изменения происходят не в самом наборе синтаксических средств, а в способе и частоте употребления этих средств. В статье исследована устойчивость структуры именных фраз современного английского языка, путем анализа высокочастотных именных фраз в текстах англоязычной художественной прозы. Анализ структуры высокочастотных именных фраз современного английского языка показал, что их функционирование в текстах англоязычной художественной прозы является отражением распространенного в языке и речи закона преимущества, согласно которому небольшое количество единиц употребляется очень часто и несет максимум функциональной нагрузки, что является показателем устойчивости.

Ключевые слова: языковая норма, стабильность, именная фраза, устойчивость, структура.

Kalynovska Iryna, Protsyk Mariana. Modeling the Stability of Noun Phrase Structure in Modern English. The article is dedicated to the study of high frequency noun phrases in English literary texts. Stability is known to be one of the features of linguistic norm, along with a tendency to differentiate variant realizations functionally and stylistically. At the syntactic level linguistic norm is sufficiently stable. Its evolutionary development is conditioned by the requirements of social communication, with significant changes occur not in the set of syntactic means but in the way and frequency of these means usage. The paper studies the stability of noun phrase structure of Modern English, analyzing high frequency noun phrases in English literary texts. The analysis of the structure of high frequency noun phrases in Modern English has shown that their functioning in English literary texts reflects a widespread in language

and speech preference law, according to which a small amount of units is used very often and carries a maximum functional capacity and that is an indicator of stability.

Key words: language norm, stability, nominal phrase, stability, structure.

Стаття надійшла до редколегії
22.04.2014

УДК 81.115

Людмила Комар

Системна вмотивованість фонемної структури лексичних запозичень у британській та американській вимовних нормах

У статті описуються силабічні, акцентні, морфологічні та лексико-граматичні характеристики лексичних запозичень в аспекті британської та американської вимовних норм. Установлено системотвірні чинники, що впливають на процеси фонологічного нормування досліджуваних одиниць, які виявляють вільне фонемне варіювання в нормативному аспекті. Доведено, що запозичення із формальними модифікаціями фонемних структур виявляють частковий ступінь фонологічної асиміляції.

Ключові слова: лексичне запозичення, британська вимовна норма, американська вимовна норма, фонемна структура, вільне фонемне варіювання, фонологічна асиміляція, системотвірні чинники.

Постановка наукової проблеми та її значення. Комплексний підхід до вивчення фонетичних структур лексичних запозичень у нормативному аспекті передбачає пошук системотвірних чинників (умов), що сприяють або затримують процес фонологічного освоєння іншомовної лексики.

Аналіз досліджень проблеми. Ідея взаємозалежності, взаємодії фонологічного, граматичного та лексичного рівнів мови отримала широке визнання в мовознавстві [2, с. 3; 3, с. 35–36; 4, с. 33; 12, с. 10; 13, с. 28]. Найяскравіше вплив системи мови на його звукову будову виявляється у фонетичній організації значимих одиниць, передусім слова: сегментна організація слова склалася, з одного боку, під дією антропофонічних чинників, з іншого, – під впливом фонологічних, морфологічних, лексико-граматичних та інформаційних чинників [4, с. 29].

У цій статті описано силабічні, акцентні, морфологічні та частиномовні характеристики частково асимільованих запозичених лексем у британському (БВ) й американському (АВ) варіантах вимови з метою визначення їхнього впливу на процеси фонологічного нормування досліджуваних одиниць.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Складова (силабічна) структура слова включає кількість складів, їхній набір, можливе розташування у слові [9, с. 51]. У зв'язку з тим, що в сучасному мовознавстві немає однозначного визначення складу, зазначимо, що нас цікавить фонологічний склад як послідовність фонем перемінної довжини, у межах якої діють властиві для відповідної мови закони сполучуваності фонем, при цьому склад створюється поєднанням голосного з однією або кількома приголосними фонемами [1, с. 96; 9, с. 118; 16, с. 18]. В англійській мові складотвірну функцію можуть виконувати також сонанти /n/, /l/, /m/ в певних позиціях у слові, наприклад: *lightening* /'laɪt.n.ɪŋ/ [14, с. xv].

Деякі лінгвісти розглядають склад як одиницю дистрибуції просодичних ознак [6, с. 7; 11, с. 206]. Зазвичай один (інколи більше) зі складів у фонемній структурі слова виокремлюється особливими фонетичними засобами, сукупність яких позначають терміном «словесний наголос» [10, с. 12–13], а склад – носій наголосу – «наголошеним». Склади, не виділені наголосом, називаються «ненаголошеними», причому на практиці тільки голосні поділяються на «наголошені» та «ненаголошені». У функціональному плані для виділення наголошеного складу важлива реалізація тих ознак, які роблять його передусім складотвірний голосний максимально розрізнявальним. Ми поділяємо погляди, що визначають наголос як властивість складу, який характеризується максимальною